

קונטרס
גְּדֻלַּת הַשֵּׁם
(צאט איז גרויס')

ספור נורא מנסיעת רבנו ז"ל מקהלת קודש ברסלב לקהלת
קודש אומאן להסתלק שם אשר בזה הנסיעה היו תלויים
עולמות הרבה עד אין קץ וזכות ישראל לדורות

א' אִיר - ה' אִיר
שְׁנַת ה'תק"ע לפ"ג

ובו שיחה נוראה שנאמרה לתלמידו מוהרנ"ת ז"ל בהיותו
יושב על העגלה מגדלת הבורא יתברך, ודברי התחזקות
ותנחומין, וכמה שיחות נאות קדושות מאד הפחיות את
הנפש לחזק כל אחד ואחד

יצא לאור
על ידי אגדת "משך הנחל"
להדפסת והפצת ספרי מוהר"ן מברסלב זיע"א

מְבַרְסֵלֵב לְאוֹמָאן

נְסִיעָתוֹ לְאוֹמָאן

תְּקִצּוּ

בְּלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ ראש חֲדָשׁ אֵיר שְׁנַת תַּק"ע הִיְתָה שְׂרָפָה גְדוֹלָה בְּעִיר בְּרֶסֶלֵב, וְנִשְׂרַף אַז גַּם בֵּיתוֹ שֶׁל רַבְּנּוּ. אַחֲרֵי שַׁבַּת בְּיוֹם רֵאשׁוֹן רָאָה וְהָבִין מוֹהֲרַנ"ת שְׂבַדְעַת רַבְּנּוּ הַקְּדוֹשׁ לְנִסְעַ לְגוֹר בְּאוֹמָאן, וְלִכְן הִתְחִיל מוֹהֲרַנ"ת לְעִסֵּק בְּעֵנֵין הַנְּסִיעָה, כְּדִי שְׂיִקְחָהּוּ רַבְּנּוּ עִמּוֹ בְּנִסְיעָתוֹ; וְרַבְּנּוּ הַקְּדוֹשׁ לֹא דָבַר עִמּוֹ מְאוּמָה מְזָה, אִם יִקַּח אוֹתוֹ אוּ יִקַּח אִישׁ אַחֵר, רַק מוֹהֲרַנ"ת בְּעֵצְמוֹ הִלְךְ וְשָׁכַר בְּעַל עֲגָלָה אַחַד בְּסֶף מְרַבָּה יוֹתֵר מִהֶרְאוּי, וְעִסֵּק בְּכָל צְרִכֵי הַנְּסִיעָה. וְכוּתֵב מוֹהֲרַנ"ת: "אֲלֵמְלָא לֹא אֲתִינָא לְעֵלְמָא אֲלֵא לְנִסְעַ עִמּוֹ דְרַךְ הַזֶּה - דִּי, כִּי רַב טוֹב זְכִיתִי לְשַׁמַּע בְּדֶרֶךְ הַזֶּה, תּוֹרוֹת וְשִׁיחוֹת נוֹרָאוֹת הַמְּחִיין אוֹתִי וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל לְדוֹרוֹת, כְּאֲשֶׁר מוֹבֵן מִעֵט לְהַשׁוֹמְעִים אֵת כָּל אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי בְּדֶרֶךְ הַזֶּה וְכוּ"; וְאִי אֶפְשָׁר לְבַאֵר כָּל אֲשֶׁר בְּלִבִּי בְּזֵה בְּכֹתֵב, כִּי בְּעֵנֵין נְסִיעָתוֹ לְאוֹמָאן וּבְעֵנֵין מַה שְׂזָכָה אוֹתִי לְנִסְעַ עִמּוֹ לְשֵׁם, בְּזֵה הָיוּ תְּלוּיִים עוֹלָמוֹת הַרְבֵּה עַד אֵין קֶץ וְזִכּוֹת יִשְׂרָאֵל לְדוֹרוֹת, כִּי תִקֵּן שֵׁם אֲלֵפֵי אֲלֵפִים וְרַבֵּי רַבְבוֹת נְשָׁמוֹת פְּגוּמוֹת וּמְקַלְקָלוֹת שְׁלֵא הָיָה אֶפְשָׁר לְהֵם לְהִתְתַּקֵּן בְּשׁוּם אֶפֶן כִּי אִם עַל יְדֵי הַסְתַּלְקוֹתוֹ, כְּאֲשֶׁר נִשְׁמַע מִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּפִרוּשׁ וּבְרַמְזוֹ. וְגַם כְּמָה

א. 'ימי מוהרנ"ת' סימנים מ"ה מ"ו; וראה 'עלים לתרופה' במכתב מאור ליום ג' ב' שבט תר"ד: "בנסעי עימו יחד מברסלב לאומאן להסתלק שם ברום גבהי מרומים וכו', מה שנעשה אז בכל רגע ורגע אי אפשר לשער, אפילו מה שמתנוצץ בלבי מזה, מכל שכן מה שלמעלה למעלה מהתנוצצות שבעתי וליבי וכו'", עיין שם.

ב. ראה זוהר במדבר דף קכ"א ע"א: "אתא רבי אלעזר ונשיק ידוי, אמר: אלמלא לא אתינא לעלמא אלא למשמע מלין אלין - דיי"; וכעין זה נמצא במקומות רבים בזה"ק ובתיקונים.

טובות לנצח נצמחו מזה לישראל לדורות, פי כפר גלה שמי שיבוא על קברו ויאמר אלו העשרה קפיטל תהלים המפרסמים עתה, בנדאי יעזר לו לנצח אפלו אם יהיה מי שיהיה, בידוע ומפרסם, והנסיעה לאומאן היתה התחלה והכנה לכל התקונים האלה לנצח, פי מקום קבורתו כפר הבחרה שם באומאן, ושם היה צריך לעסק בכל התקונים הנ"ל, ויותר ויותר מה שנעלם מאתנו, כאשר הבנו מפיו הקדוש. על פן בכל תנועה ותנועה ובכל סבה וסבה שסבב השם יתברך בענין נסיעה זאת - מה גדלו בהם מעשי השם, מאד מאד עמקו מחשבותיו, פי הכל היה נוגע למקום שנוגע לעד ולנצח:

תקצו

ביום שלישי בבקר, ד' איר שנת תק"ע, אחרי שפבר התפלל רבנו שחרית ושתי קאווע, יצא מפתח הבית והניח ידו על המזוזה, ואמר להעולם: "תראו להתקבץ יחד ולהתפלל יחד; פי אם תתפללו בכונה - אולי תוכלו להמשיך אותי לכאן עוד הפעם".

ויצא רבנו מברסלב ונסע לאומאן כדי להסתלק שם, ומוהרנ"ת נסע עמו על העגלה; ומוהרנ"ת עדין לא התפלל, והכרח להתפלל על העגלה. אחרי איזה שעות, כשנסעו כבר בערך שלש פרסאות והיו סמוך לעיר לאדיזין, פגע בהם רבי מרדכי מטעפליק, וירד רבי מרדכי מהעגלה שלו ועמד על העגלה של רבנו, ודבר עמו רבנו, וספר רבי מרדכי לרבנו שבאומאן מרצים לקבלו, ושמוכנה שם עבורו דירה יפה מאד של נחמן נתן רפורט שנופטר כשנה לפני כן. ענה על זה רבנו

ג. הוא רבי מרדכי דיין, ראה להלן בערכו.

ד. ראה עוד ב'מי מוהרנ"ת' חלק א' סימן מ"א: "וקודם שיצא לאומאן, בהיותו עוד פה בברסלב, דיבר כמה פעמים מאומאן, ואמר שרצונו לנסוע לשם ולהתאכסן בבית ר' נחמן

וְאָמַר: "הֲלֵא הַכֹּל שְׁלֵנוּ; כִּי חֵיב אָדָם לֹמַר: בְּשִׁבְלֵי נִבְרָא הָעוֹלָם' (סנהדרין לו.), כִּי נוֹסַע בָּאֵן 'נַחְמָן וְנָתָן' - וְאִם כֵּן הַכֹּל שְׁלֵנוּ!" וְצִוְּהָ רַבְּנוּ שְׁלֵא לְדַבֵּר מִזֶּה, וְאָמַר: "הֲלֵא רַבִּי מְאִיר מְדִיָק בְּשִׁמוֹת!" (יומא פג:). וְהַפְּלִיג מְאֹד מְאֹד בְּדַבְרֵי צַחוּת אֵלֹהֵי שְׂאֵמֶר אָז, וְאָמַר שֶׁתִּכְף בְּנִסְעוֹ מְבַרְסָלָב בָּא עַל דַּעְתוֹ זֹאת, וְנִכְנָס לְלִבּוֹ מְאֹד, וְתִכְף שְׁנַתְּגֵלָה לוֹ זֹאת - נִתְבַּהֵל מְאֹד מְאֹד מִגְּדֻלַּת נִפְלְאוֹת הַנְּהַגְת הַבוֹרָא יִתְבַּרַךְ שְׁמוֹ, אֲךָ לֹא רָצָה לְדַבֵּר מִזֶּה, רַק עַל יְדֵי רַבִּי מְרִדְכֵי שְׁפָגַע אֹז בָּהֶם, עַל יְדֵי זֶה גִּלָּה זֹאת, וְעַל יְדוֹ נִסְתַּבֵּב הַדְּבָר לְהוֹצִיא מִכַּח אֵל הַפֶּעַל לְדַבֵּר דְּבוּרִים אֵלֹהֵי, כִּי זֶה בְּחִינַת נִסְתָּרוֹת, כִּי הֵם סִתְרֵי הַנְּהַגוֹתָיו; וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "בְּךָ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנַהֵיג אֶת הָעוֹלָם וְכוּ'", וְאָמַר אֹז בְּדַרְךָ צַחוּת: "אִם הָיוּ אוֹמְרִים לְאַחַד 'רַבִּי נַחְמָן נָתָן'...". וְדַבֵּר אֹז מְעַנֵּין קְדוּשָׁה, וּפְשֻׁט יְדוֹ כְּמוֹ בְּשַׁעַת הַקָּדוֹשׁ שְׁאוּחֲזִין הַכּוֹס, וְאָמַר: "זֶה הַקָּדוֹשׁ וְהַיֵּין יְהִיָּה נַעֲשֶׂה כְּבִית שְׁלֵא הַזְּפִירוֹ שָׁם שׁוֹם פְּעַם אֶת הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ":

נתן שנפטר בסמוך באותה השנה בתחילת קיץ תקס"ט (אחרי שבועות), ולא ידע שום אדם כוונתו; גם לא גילה דעתו שרוצה להישאר שם, אך הירבה לדבר כמה וכמה פעמים מאומאן, שהוא רוצה לנסוע לשם ולהתאכסן בבית הנ"ל. ואנשי שלומנו מטעפליק היו רגילים הרבה לנסוע לאומאן, והיו פה באותו החורף תק"ע הנ"ל כמה פעמים, ושאלו אותו כמה פעמים אם יסעו לאומאן לקבוע לו דירה כנ"ל, כי ידעו שיקבלו אותו שם בכבוד גדול, והשיב: 'לאו'; וכן היה כמה פעמים, כי בכל עת שהיו פה אנשי טעפליק שאלו אותו על זה, מחמת ששמעו שרצונו חזק מאוד להיות שם, אך אף על פי כן לא הסכים שיסעו לקבוע לו דירה שם".

ה. וראה בימי מוהרנ"ת חלק ב' סימן מ': "חייב כל אדם לומר: בשבילי נברא העולם, וכל מה שנעשה בעולם הכל נעשה בשבילי, ובפרט אנכי שאמר לי רבינו ז"ל בפירוש בעת הנסיעה לאומאן ש'הכל שלנו, כי חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם, כי הלא נוסעים כאן וכו'" - ואם כן שיתף אותי עימו לעניין בריאת העולם בששת ימי המעשה"; וראה גם שם סימן ל"ב; 'כוכבי אור' חלק 'חכמה ובינה' אותיות ל"ט מ"א.

ו. וראה בחיי מוהר"ן סימן ר"ח: "אמר המעתיק: שמעתי מהרב רבי נפתלי ז"ל שפעם אחת אמר לפני רבינו ז"ל שהמגיד מטירהאויצע הקשה עליו שתי קושיות: א' - על מה נתישב תחילה בבית רבי נחמן נתן ואחר כך בבית רבי יוסף שמואל, כי לכאורה היה צריך

תקצח

א. וּבְהִיּוֹתוֹ יוֹשֵׁב עַל הָעֵגְלָה, דִּבֶּר אֶזְרָבָל עִם מוֹהֲרַנ"ת שִׁיחָה נוֹרָאָה מְגַדֶּלֶת הַבּוֹרָא יִתְבַּרְךָ שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְבָאָרָה בְּכַתְבִּי; וּבְתוֹךְ שִׁיחָתוֹ הַקְּדוּשָׁה מְגַדֶּלֶת הַבּוֹרָא יִתְבַּרְךָ, נִכְנָס עַל יְדֵי זֶה לְדַבְרֵי הַתְּחִיבִּיּוֹת וְדַבְרֵי תְּנַחֲמִיּוֹת וְכִמְהָ שִׁיחֹת נְאוֹת קְדוּשׁוֹת מְאֹד הַמְּחִיחוֹת אֶת הַנֶּפֶשׁ מְאֹד לְחִזֵּק אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְהַפְּלִיג מְאֹד בְּגִדְל מַעֲלַת הַתְּשׁוּבָה, וְאָמַר בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְנֶנּוּ בְּזֶה הַלְּשׁוֹן": **גָּאֵט אִיז גְּרוּיס [ג-ר-ו-י-ס] - מְעַן וְוִיִּסְט גָּאָר**

ליכנס בבית רבי יוסף שמואל מיד, כי הוא איש כשר וכו", עיין שם.

ז. והנה פוק עיין ותשכח כי בשום מקום מכל המקומות בהם הובאה שיחה זו - אין העתקה שלימה של השיחה; ונראה שהוא בדווקא ובכוונה, כי לגודל משמעות שיחה זו קרוב שתתבטל הבחירה. והא לך לשון מוהרנ"ת בהלכות תפילת המנחה ה' אות ה': "ובאמת שיחה זו אי אפשר לבארה בכתב, רק מי שזכה לשומעה יכול להבין איזה רמזים משם". (הרב המחבר ז"ל, 'מעדני מלך').

ח. וראה במכתב מוהרנ"ת מיום ג' ויצא שנת תר"ג: "אצלו יתברך יקר מאוד כל העתקה וניתוק מן הרע, אפלו אם האדם הוא כמו שהוא, כמו שאמר בפירושו: **סְעֵ אִיז אַנְדְּאִי** (זה בוודאי) וכו' (כאומר שכבר תעינו ונתעינו הרבה וכו'), אבל **אִיטְלִיקְעֵר צִי אִיז זִייעֵר טִייעֵר** וכו' (אבל כל משיכה יקרה מאוד), ואמר: **וְוִי אַזוֹי סְעֵ אִיז - אַבִּי מְעַן דְּעֵר הַאֲלֵט זִיף** (איך שיהיה - העיקר שמתחזקים), ובפרט מה שאמר בסוף: **גָּאֵט אִיז גְּרוּיס, מְעַן וְוִיִּסְט גָּאָר נִיט** (ה' גדול, אין יודעים כלל), וזה העיקר העולה על הכל", ע"כ. כפי הנראה מלשון המכתב אמר רבינו את השיחה "גאט איז גרויס וכו'" אחרי שאמר את שיחתו הקדושה הנ"ל "זה בוודאי וכו'" הנ"ל, וכפי שמבואר קשר וסמיכות שתי השיחות הללו גם במכתב מוהרנ"ת מיום א' שמות שנת תקצ"ג: "תזכור היטב מה שדיברנו כמה פעמים, כי לגדולתו אין חקר, והכל מתהפך לטובה, בפרט על ידי איזה המשכה כל שהוא אל הקדושה שזה יקר מאוד בעיניו יתברך, כי מידה טובה מרובה", ובמכתב מיום ג' וישב שנת תר"ג: "תִּזְהַר לְבַלִּי לְהִיּוֹת שְׁלִימְזַלְנִיק חֶסֶד וְשִׁלּוּם, וְאִם אַתָּה כְּמוֹ שְׂאֵתָה בְּעֵינֶיךָ - אִף עַל פִּי כֵן אֲצַל הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ יִקָּר מְאֹד כֵּן תְּנוּעָה טוֹבָה וְכֵן הַעֲתָקָה וְהַזְזָה כֵּן הַשֵּׁם מְרַע לְטוֹב. אֲזוֹר נָא כְּגַבְרַת חֲלָצִיךָ, כִּי יֵשׁ לָנוּ עַל מִי לְהִשְׁעֵן תְּהִלָּה לֹא לְכֹחַ, וְכִבְרַת הוֹדִיעֵנו רְבִינוּ ז"ל שְׂגַם צַעֲקָה מִשְׁאוֹל תְּחִיבִּיּוֹת אִינֵה נִאֲבָדַת לְעוֹלָם, וְשִׁלָּא נְתִיבֵי אִשׁ מִן הַצַּעֲקָה לְעוֹלָם, כִּי גְדוֹל ה' וְאִין יוֹדְעִין כֻּלָּם וְכוּ'. וְכֵן אֵלּוּ הַדִּיבּוּרִים אֲמִיתִיִּים שִׁכְתַּבְתִּי הֵם הֵם בְּעֶצְמָן הַגֶּשֶׁר הָאֲמִיתִי שִׁיכּוֹלִין לְעַבּוֹר עֲלֵיו אִפְּלוּ בְּתוֹהֵם תְּחִיבִּיּוֹת, רַק שִׁלָּא יִפּוֹל בְּדַעְתּוֹ וְלֹא יִתְפַּחַד כֻּלָּם, וְיִבְטַח וְיִשְׁעֵן בְּכּוֹחוֹ שֶׁל זָקֵן וְקְדוּשָׁה שְׂגִילָה כֵּן זֶה וְיִוְתֵר מִזֶּה, וְתִקְיִים (תְּהִלִּים כִּזִּד) 'קוּוּהַ אֵל ה'', וְאִם עֲדִיין נַעֲשֵׂה

ניט! סע טוהען זיך אויף דער וועלט אזוינע זאכן - מען ווייסט גאר ניט! אפלו אין אייער זאך, וואו אהין איטליכער איז געפאלן, סע פארהאנדן אבער אזוי א זאך וואס סע איז גאר עפעס אנדערש" - "השם יתברך גדול - ואין יודעין כלל! [ומשך תבת ג-ד-ו-ל' בנעימות נפלא למעלה, ואי אפשר לצייר זאת בכתיב כלל], פי נעשים דברים נוראים פאלו בעולם, מעשים רבים לאין תכלית ושונויים וחדושים רבים ונפלאים - ואין יודעין כלל!"; אפלו בענין שלכם, שכל אחד נפל למקום שנפל וכו', אבל יש בנמצא ענין פזה שנתהפך הכל לטובה, פי לגדלתו אין חקר. ואפלו פשוטלים מאד חס ושלום, וכל אחד נפל למקום שנפל

מה שנעשה - 'חזק ויאמץ ליבך וקווה אל ה' (ראה ברכות לב:)", "עכ"ל; אמנם יתכן שבמה שכתב שם לעיל 'ובפרט מה שאמר בסוף' - כוונתו לסוף ימי רבינו הקדוש, בנסיעתו להסתלק וכו"ל. [וראה בליקוטי תנינא סימן מ"ח: "כנגד זה תדע שאיש כזה שהוא מגושם כל כך, כל תנועה ותנועה שהוא מנתק עצמו מעט מעט מן גשמיותו ופונה להשם יתברך - היא גדולה ויקרה מאוד מאוד, ואפילו נקודה קטנה מאוד שהוא נעתק מגשמיותו אליו יתברך, הוא רץ בזה כמה וכמה אלפים פרסאות בעולמות עליונים"].

ט. ראה ב'ליקוטי עצות' ערך 'השגות והתנוצצות אלקות' אות ט"ו: "השם יתברך ברוך הוא גדול מאוד, ולגדולתו אין חקר, ואין יודעין כלל, כי נעשה בעולם דברים נוראים, מעשים רבים לאין תכלית ושינויים וחדושים רבים ונפלאים, ואין יודעין כלל; ואי אפשר לדבר בזה, רק כל חד כפום מה דמשער בליביה יכול להבין מרחוק שאין יודעין כלל - ואף על פי כן עדיין הוא רחוק מ'תכלית הידיעה שלא נדע' (בחינות עולם יג מה), כי עדיין לא התחיל לידע כלל. ועיין בפנים שיחות נפלאות בזה, ואיך להתחזק על ידי זה לבל יפול בדעתו לעולם, אפילו אם נפל למקום שנפל חס ושלום - אל יתייאש עצמו מן הצעקה לעולם, כי השם יתברך גדול מאוד, ויכול להתהפך הכל לטובה וכו', עיין שם"; ועיין ב'ליקוטי תפילות' חלק ב' תפילה ל"ו: 'רבינו של עולם וכו', ברחמיך הרבים גילית לנו על ידי צדיקיך האמיתיים כי אתה 'ה' אלקי גדלת מאוד' אשר אין אנו יודעים כלל, כי לגדולתך אין חקר, אשר אפילו נפילתנו, איך שנפלנו כל אחד ואחד להיכן שנפל - אף על פי כן גדולתך שגבה מאוד, אשר יש עניין ששם נשתנה הכל לגמרי לטובה, כי אין איתנו יודעים עד מה, ועל זה לבד אני נשען ונתלה ונסמך עדיין, כי חסדי ה' לא תמנו ולא כלו רחמי לעולם".

י. ראה ב'שיחות הר"ן' סימן ג': "הפליג מאוד בגדולת הבורא יתברך שמו, ואי אפשר לבאר זאת בכתיב, ואמר כי לגדולת הבורא יתברך אין שיעור, כי נעשים דברים נוראים בעולם, נפלאים ונוראים מאוד, ואין יודעים כלל, היינו שעדיין אין יודעים שום ידיעה כלל לא;

רחמנא לצלן, אף על פי כן יחזק את עצמו ואל ייאש עצמו לעולם, כי גדלתו יתברך שגבה מאד, למעלה מהתורה, ששם יכול הכל להתמקן וכו', כי תשובה גבוהה למעלה מהתורה", על כן אין שום יאוש בעולם, כי אם יזכה יהיו נעשין מעוונותיו ענין אחר לגמרי, וכמו שאמרו חז"ל (יומא נו:): שנתהפכין העוונות לזכויות. ויש בענין זה סתרי נסתרות, רק הכלל שמכל הנפילות והירידות שבעולם רחמנא לצלן יכולים לשוב אליו יתברך בנקל, כי לגדלתו אין חקר, ויש ענין שנתהפך הכל לטובה".

וגם מה שמובא (בחינות עולם יג מה) כי 'תכלית הידיעה אשר לא נדע' - היינו גם כן אצל כל ידיעה וידיעה, היינו שאפילו כשמגיעין להתכלית של הידיעה, דהיינו 'לא נדע', אף על פי כן עדיין אין זה התכלית. כי זה התכלית הוא רק באותה הידיעה, אבל בהידיעה הגבוהה ממנה עדיין לא התחיל בה כלל, וכן למעלה מעלה; נמצא שלעולם אין יודעין כלל כלל לא, ואף על פי כן אין זה התכלית, כי עדיין לא התחיל כלל לידע בידיעות שלמעלה מזאת הידיעה שהגיע בה אל התכלית שלא נדע וכו'. גם הפליג מאוד בגודל מעלת התשובה, ואפילו כשנופלים מאוד חס ושולם, וכל אחד נפל למקום שנפל רחמנא ליצלן - אף על פי כן אסור לייאש עצמו, כי תשובה גבוהה למעלה מן התורה, על כן אין שום יאוש בעולם, כי אם יזכה יהיו נעשין מעוונותיו ענין אחר לגמרי, וכמו שאמרו חז"ל (יומא נו:): שנתהפכין העוונות לזכויות. ויש בענין זה סתרי נסתרות, רק הכלל שמכל הנפילות והירידות שבעולם רחמנא ליצלן יכולים לחזור אליו יתברך בנקל, כי לגדולתו אין חקר; והעיקר שהכל תלוי בו: שלא יהיה מייאש עצמו מלצעוק אל ה' ולהתחנן ולהתפלל אליו יתברך תמיד".

יא. הרי העתקה מכת"י מורנו רבי נפתלי, וזה לשונו: "גם הפליג מאוד בגודל מעלת התשובה, ואפילו כשנופלים מאוד חס ושולם למקום שנופלים - אף על פי כן אסור לייאש עצמו, כי עיקר התורה הוא שהשם יתברך הזהיר לעשות אלו המצוות ושלא לעשות עבירות חס ושולם, וכשעוברין חס ושולם איזה עבירה - אזי מועיל תשובה, ותשובה היא בחינה שהיא גבוהה למעלה מן פגם העבירה. ואי אפשר לבאר ענין זה, כי הוא דברי נסתרות, רק [הכלל] שמכל הנפילות והירידות שבעולם רחמנא ליצלן יכולים לחזור אליו יתברך, כי לגדולתו אין [חקר]; רק שלא יהיה מייאש עצמו מלצעוק אל ה' ולהתחנן ולהתפלל אליו יתברך תמיד".

יב. ראה ב'ליקוטי עצות' ערך 'התחזקות' אות ל"ו: "השם יתברך מלא רחמים, וכל העולם מלא רחמנות, והוא יתברך רוצה מאוד בעולם, על כן אהובי אחי אתה המעיין, נפשי ולבבי, חזק ואמץ מאוד ובטח בה' כי לא יעזוב אותך, כי כל מה שעובר עליך - הכל לטובתך, ותסמוך על רחמיו המרובים בלי שיעור, כי השם יתברך גדול מאוד, ולגדולתו אין חקר, ויש ענין שנתהפך הכל לטובה, וזדונות נתהפכין לזכויות; רק חזק ואמץ!", עיין שם.

שָׁאֵל מוֹהֲרֵנִי אֶת רַבְּנֵנוּ: "אֲבָל אֵיךְ זֹכִינִן לָזֶה?" וְהַשִּׁיב לוֹ רַבְּנֵנוּ הַקְּדוֹשׁ: "יְכוּלִין לָבוֹא לָזֶה, וּבִלְבָד שְׂלָא יִתְיַאֲשׁוּ עֲצָמָן מִן הַצְּעָקָה וּמִתְפִּלָּה וּבִקְשָׁה, רַק לְעֶסֶק בְּצַעֲקָה וּתְפִלָּה וּתְחִנָּה וְכוּ'" - "אֲבִי מַעַן אִיז זִיךְ נִיט מִיַּאֲשׁ פּוֹן שְׂרִייעֵן; מַעַן שְׂרִיט, מַעַן בְּעֵט", וְלֹא יִתְיַצֵּעַ לְעוֹלָם, עַד שְׂיָבוֹא לָזֶה, לְעֵלוֹת וְכוּ', פִּי עֵקֶר הַתְּשׁוּבָה הִיא צְעָקָה וְזַעֲקָה לְהֵשֵׁם יִתְבַּרְךָ, וְשְׂלָא יִהְיֶה מִיַּאֲשׁ עֲצָמוֹ מִלְּצַעֲקָה וְלְזַעֲקָה אֵל ה' בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים וְלְהַתְחַנֵּן וְלְהַתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבַּרְךָ תְּמִיד, וְעַל יְדֵי זֶה יִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה" -

יג. ראה ב'ליקוטי הלכות' תפילת המנוחה ז' אות מ"ד: "כל אדם שבעולם בכל דרגא ובכל מקום שהוא, אפילו הרחוקים מאוד מאוד, גם לשם מגיע התיקון והעצה הנ"ל של בחינת 'קרבן עני' שהוא בחינת 'אחד המרבה ואחד הממעיט וכו'" (ראה מנחות קי. וברכות ה:). שבאיזה בחינת התעוררות כל שהוא, בכל נקודה ונקודה טובה, יכולין לשוב לה' יתברך, רק שיבטל גאותו וירגיש שפלותו באמת, וירגיל עצמו להתפלל ולפרש שיחתו לפניו יתברך, בבחינת 'תפילה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו' (תהלים קב א), שישפוך שיחו כמו השופך מים, אפילו אם נדמה לו שהוא בלי שכל ובלי כוונה הראוי, אף על פי כן את כל אשר עם לבבו ישפוך (שיחו) לפניו יתברך, בבחינת 'שפכי כמים לבך נוכח פני ה' וכו'" (איכה ב יט), וזה יקר מאוד בעיני ה' יתברך, ועל ידי זה יזכה לשוב ולהתקרב אליו יתברך, בחינת 'ואל אלקינו כי ירבה לסלוח וכו'" (ישעיה נה ז), כי בכל זה גילו לנו חכמינו ז"ל שדייקא תפילה ושיחה עניייה ודלה כזאת מגעת עד אין קץ מסוף העולם ועד סופו וכו', מאחר שמתחזק מגריעות ועניות הדעת כזה לצעוק ולהתחנן עדיין לפני ה' יתברך, כי זה יקר מאוד אצל ה' יתברך, והוא סוד שאי אפשר להשיג, עד היכן רחמיו מגיעים כל זמן שאינו מתייאש עצמו מהצעקה ותפילה, כמו שגילה אדוננו מורנו ורבינו ז"ל בהשיחה הנ"ל; וראה עוד שם באות פ"ט בזה הלשון: "וזה תיקן יעקב אבינו שהוא בחינת כלל הצדיקים הגדולים, כי ממנו יצאו כולם, שבעצם כוחו תיקן תקנות נפלאות ונוראות מאוד בעת שלך שם במקום ההוא וירד למקום שירד בעת שנתו, ומשם עלה למקום שעלה, עד שתיקן שאפילו בחשכת לילה ואפילה ממש יתעורר האדם ברצונות חזקים להתפלל ולשוב לה' יתברך, ולא יתייאש מן התפילה והצעקה לעולם, כמו שהזהיר אדוננו מורנו ורבינו ז"ל ואמר: 'רק שלא יתייאש מן הצעקה והתפילה - [אֲבִי מַעַן אִיז זִיךְ נִיט מִיַּאֲשׁ פּוֹן שְׂרִייעֵן; מַעַן שְׂרִיט, מַעַן בְּעֵט וְכוּ']" - ואז הכל מתהפך לטובה וכו'".

יד. וראה 'עלים לתרופה' במכתב ממוצאי שבת קודש שמות אור ליום א' שנת תקצ"ו, מה שכתב מוהרנ"ת על דברי רבינו אלה: "ותדע ותאמין באמת כי גם אתה כמו שהוא עתה

ב. ובשעת אמירת השיחה הנ"ל - 'גאט איז גרויס וכו', 'שאַל מוֹהַרְנ"ת אֶת רַבֵּנוּ: "הֲלֹא כִּפָּר אֲמַרְתֶּם בְּשֵׁנַת תַּקְס"ה אַחֲרֵי פֶסַח שְׁנוּדַע לָכֶם אִז עֲנִין "תַּכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נִדַע"ט, וּכְבָר בְּאַרְתֶּם אִז כָּל זֶה, שְׁמַאֲחַר שְׁעַכְשׁוֹ אֲנִי יוֹדַע שְׁתַּכְלִית הַיְדִיעָה הִיא אֲשֶׁר לֹא נִדַע, 'לֹא נִדַע' מִמֶּשׁ - וְאִם כֵּן הוּא יוֹדַע, מֵאַחַר שְׁזָכָה לְתַכְלִית הַיְדִיעָה! אִךְ אִךְ עַל פִּי כֵן אֵינִי יוֹדַע כְּלוּם, כִּי הֲלֹא כִּפָּר נִדְמָה לִי שְׁאַנִּי אֶצֶל זֶה הַתַּכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נִדַע, וְעַכְשׁוֹ אֲנִי רוֹאֶה אִךְ הַיְיִתִי רְחוֹק מְזֶה הַתַּכְלִית (וְאָמַר אִז בְּלִשׁוֹן גְּנָאִי עַל עֲצָמוֹ, כִּי הִחֲזִיק עַכְשׁוֹ לְכַסִּילוֹת זֶה הַתַּכְלִית שֶׁל זְמַן הַקּוּדֶם שְׁנִדְמָה לוֹ אִז שְׁזָכָה לְתַכְלִית

כלול בדבריו הקדושים האלו, ואפילו הגרוע יותר חס ושלום אלפים ורבות מזריגות כלול גם כן בדבריו אלו; והלוואי היה שומע דברים אלו, היה מחייה עצמו בחיי עולם לנצח ולא היה אובד את עולמו"; וראה עוד 'עלים לתרופה' במכתב מיום ב' בשלח ת"ר: "תזכור מה ששמעתי מפיו הקדוש בזה הלשון: 'גאט איז גרויס - מען ווייסט גאר ניט! סע טוהען זיך אויף דער וועלט זאכן, מען ווייסט גאר ניט וכו'; רק שלא להתייאש מן הצעקה ומרחמים ותחנונים, ויתהפך הכל לטובה"; ובמכתב מיום ד' וירא שנת תר"ה: "ואחר כל מה שעבר עלי ועליך ועל כולנו וכו' צריכין לחזור מחדש דבריו הנוראים ז"ל, שאמר: 'השם יתברך גדול מאוד - ואין יודעין כלל וכו', כי נעשין דברים בעולם, ואין יודעין כלל וכו', עד שסיים 'שלא לייאש עצמו מן הצעקה והתפילה והתחינה והבקשה וכו', מע שרייט, מע בעט וכו'; ובה אני חי זה כמה, ולא עוד אלא שמסייעני אפילו לדבר עם בני אדם להאיר בהם נקודת האמת לאמיתו, גדולים מעשי ה' וכו', ומי ששומע ומשים אל ליבו שיחה הקדושה הזאת שנאמר אחר שגילה מה שגילה, תורות נוראות ונשגבות כאלה, מעשיות כאלה, התגלות אלוקות כזה, עצות עמוקות נוראות ונפלאות כאלה אשר לא נתגלו מעולם, מים חיים קרים נזולים מעייני הישועה כאלה וכו' וכו', אחר כך צעק שאין יודעין כלל וכו' כנ"ל - על ידי זה תוכל גם אתה להרגיש בליבך מה שאי אפשר לספר בפה, בבחינת 'נודע בשערים בעלה' - 'כל חד כפום מה דמשער בליביה', ותוכל לומר בהתעוררות חדש 'גדול ה' ומהולל מאוד ולגדולתו אין חקר"', עיין שם; ושם במכתב מיום ה' ער"ח כסליו תר"ה (כחודש קודם הסתלקותו): 'ויזכור המכתב שכתבתי לו זה איזה ימים [הוא המכתב הנ"ל] שמדבר שם משיחה זאת שאמר רבינו ז"ל 'גאט איז גרויס - מען ווייסט גאר ניט וכו'; ואני חי רק בזה, ואי אפשר לדבר בזה, בפרט בכתב".

טו. 'בחינות עולם' פרק י"ג אות מ"ה: "ותכלית מה שנדע בך - שלא נדערך"; וראה גם של"ה שבועות ל"ח ע"ב; 'כתר שם טוב' שיחות הבעל שם טוב אות ג'.

הידיעה אשר לא גרע), פי עכשו נודע לי שתכלית הידיעה - אשר לא גרע' ממש¹; ואם כן מה זה שהשיג עכשו מחדש שהשם יתברך גדול ואין יודעים כלל?²

השיב לו רבנו הקדוש: "מי יודע באיזה ידיעה היה זה התכלית?" - הינו כי גם אז, בעת שספר זאת אחר פסח, לא זכה לבחינת 'לא גרע' ממש - פי אם באיזה ידיעה, הינו שבאותה הידיעה זכה להתכלית 'אשר לא גרע'; וכוננתו היתה פי יש ידיעה למעלה מידיעה והשגה למעלה מהשגה גבוה מעל גבוה, ואצל כל ידיעה והשגה עד למעלה למעלה, התכלית היא 'אשר לא גרע':

ג. ואמר אז רבנו: "זינט איך בין ארויס פון ברסלב ביז אהער - ווייס איך שוין אויף ניט" - "גם מעת שיצאתי מברסלב עד עכשו - שוב איני יודע", הינו שגם באלו השעות זכה לבחינת 'אינו יודע' (שיצאתו מברסלב היתה באותו היום, ולא שיה רק בערך איזה שעות, כי אז לא נסע עדין רק בערך שלש פרסאות).

והבן דברים אלה, פי הם דברים עמקים ועליונים וגבוהים מאד; אשרי ילוד אשה שזכה להשגות באלו, לתכלית האמת. ועין לעיל מזה שבענין זה, הינו בבחינת 'איני יודע', היה חדוש מפלג מאד, באשר נשמע מפיו הקדוש, ואף על פי שאין מי שיבין ענין זה, כי עולה למעלה למעלה, אף על פי כן לא מנעתי לכתבו, שאם יזכה - יבין ויבחי קצת כל חד וחד לפום מה דמשער בלבה, ויוכל להבין על ידי זה מעט דמעט גדלת הבורא יתברך שמו:

טז. ראה 'שבחי הר"ן חלק א' סימנים ל"ג ל"ה'; 'שיחות הר"ן' סימן קנ"ג; 'חיי מוהר"ן' סימנים כ"ד ס"ז רפ"ב רפ"ג ש"מ"א; 'מיי מוהרנ"ת' חלק א' סימן נ"א; 'ליקוטי הלכות' נפילת אפים ד' אות ט"ו, נטילת ידיים לסעודה ו' אות ע"ט, שותפים בקרקע ה' אות כ"ז.

ד. ומבאר מוהרנ"ת שהכל יתהפך לטובה רק על ידי פת הצדיק הגדול שגלה זאת, הינו שצריכים להתקרב אליו ולבטל דעתו ולסמך על פתו הגדול של זה הצדיק שגלה דברים אלו, וכמבאר במכתביו ובהלכותיו כמה פעמים, וזה לשונו:

"ועל כלם תזכר ותדע ותאמין בגדל כחו של הזקן דקדשה שאנו חוסים בו לנצח, וגם מה שאמר שה' יתברך גדול מאד ואין יודעים כלל והכל מתהפך לטובה - בכחו הגדול, שממשיך חסדים נפלאים חדשים בכל עת".

[מכתב טו]

"גם היום תדע ותזכר מחדש כי השם יתברך גדול מאד וכו' והכל יתהפך לטובה בקרוב בעזרת השם יתברך וכו', ומה שנעשה עמך ממילא - אל תחוש על זה כלל, ועל כחו של זקן דקדשה תסמך ותשען שהוא יכול להפך הכל לטובה".

[מכתב מיום א ויצא תקצ"ד]

"אחד המרבה ואחד הממעיט וכו', ולהיות חזק ברצונות וכסופים טובים, ולהיות סמוך בכת הצדיקי האמת שיגמרו עמנו בנדאי מה שהתחילו; ואם נעשה מה שנעשה - צריכים לידע האמת, שאין אנו יודעים כלל".

[מכתב מיום א ויצא תקצ"ז]

"וצריכין לחזר בכל יום מה ששמעתי מפיו הקדוש ז"ל השם יתברך גדול מאד, ונעשים דברים כאלה בעולם ואין יודעים כלל, ואפלו מה שנעשה עמכם וכו' וכו' - ובנדאי כבר שמעת מזה מאתי, ועדין אתה צריך לרחמים רבים שתזכה להרגיש נפלאות נוראות גדולות הדברים

הָאֵלֶּה. וְהַכֵּלֵל שְׂאִין יוֹדְעִין כָּלֵל, וְכִמּוֹ שְׂיִכּוּלִין לְקַלְקֵל - כֵּן יְכוּלִין לְתַמְנֵן;
 וְכִרְוֹף הַשֵּׁם אֲשֶׁר הִפְלִיא חֲסֵדוֹ עִמָּנוּ שְׂאִין אָנוּ חוֹלְקִין עַל הַמְתַּמְנֵן וְכוּ'".
 [מכתב מיום ג ב דחווה"מ סוכות תקצ"ח]

"מֵה דַּהֲוָה הָנָה, כִּי הַכֵּל יִתְהַפֵּף לְטוֹבָה, כִּי יֵשׁ לָנוּ אָב זָקֵן גָּדוֹל כַּח
 מֵאֵד שְׂיִכּוּל לְהַפֵּף עוֹנוֹת לְזִכִּיּוֹת וְכוּ', וְכֵן הִרְבָּה לְדַבֵּר בְּזֶה,
 וְהִרְבָּה מְזֶה נִדְפַס וְנִכְתַּב, רַק צָרִיכִין לְחֹזֵר בְּכָל יוֹם: 'גָּדוֹל ה' וּמְהִלָּל
 מֵאֵד', 'גָּאֵט אִיז גְּרוֹיס, מֵע ווִיִּיסֵט גָּאֵר נִיט! אַפְלוּ אִייעֶר זַאף וְכוּ',
 וּבְכַפֵּרֵט שְׂפָל כַּחֲנוּ וְתַקְוֹתָנוּ הוּא עַל כַּחוּ שֶׁל זָקֵן דְּקִדְשָׁה; וְתַהֲלָה לְאֵל
 יֵשׁ וְיֵשׁ לָנוּ עַל מִי לְסַמֵּךְ, אִיף שְׂיִהִיָה, אִיף שְׂיִהִיָה".
 [מכתב מיום ה ער"ח מנחם אב תר"ג]

"וְאֵל תַּחֲשֹׁב עַל מֵה שְׂעֵבֵר, מְכַל שְׂכֵן שְׂלֵא לְחֲשׁוֹב עַל לְהַבָּא, אִין מֵע
 הָאֵט גָּאֵר נִיט צוּ טָאן, סֵע וועט אַלץ אִיבֶער פְּלִיִּהֶען, אִין מִיר
 הָאָבן אוֹיף אִימִיץֵן צוּ דוּפֶען. גָּאֵט אִיז גְּרוֹיס, אִין מֵע ווִיִּיסֵט גָּאֵר נִיט,
 אִין פִּירֵט תְּמִיד אוֹיס - (וְאִין כָּלֵל מֵה לְעֲשׂוֹת, הַכֵּל יַעֲבֹר וְיַחֲלֵף, וְיֵשׁ
 לָנוּ עַל מִי לְהַשְׁעֵן וְלְהַסְמֵךְ, ה' גָּדוֹל וְאִין יוֹדְעִים כָּלֵל, וְהוּא גּוֹמֵר תְּמִיד
 כְּרִצּוֹנוֹ). אוֹיף רֵאשׁ הַשְּׁנָה בִּיסְטוּ גְּעוֹוֶען אִין וועסט זִיין בְּעֲזַרַת הַשֵּׁם
 יִתְבָּרֵךְ - (עַל רֵאשׁ הַשְּׁנָה הַיִּיתָ וְתַהֲיִה בְּעֲזַרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ), וְהַכֵּל יִתְהַפֵּף
 לְטוֹבָה עַל יְדֵי הַנְּגוּן שֶׁל ע"ב נִימִין (רֵאה לִיקוּטֵי תִינָא ס"ח), וְיִקְיָם 'בִּיּוֹם
 הַהוּא יִבְקֶשׁ עוֹוֹן יִשְׂרָאֵל' (יִרְמִיָה נ כ), שְׂיִבְקֶשׁוּ וְיַחֲפֶשׂוּ הָעוֹנוֹת כְּדִי
 שְׂיִתְהַפְּכוּ לְזִכִּיּוֹת - "וְאִינְנוּ" (שם), שְׂיִכְלְלוּ בְּאִין סוּף, כִּי הִירִידָה הִיא
 תְּכִלִּית הָעֲלִיָּה" (רֵאה לִיקוּטֵי קַמָּא ס"כב).

[מכתב מיום א הושענא רבא תר"ד]

"כִּי עַקֵר הַתְּשׁוּבָה עַל יְדֵי שְׂמִבְיָנִים שְׂאִין יוֹדְעִין כָּלֵל, רַק מִתְחַזְקִים
 בְּכַח הַצְּדִיקִים שְׂיִדְעוּ מֵה שְׂיִדְעוּ וְהַשִּׁיגוּ מֵה שְׂהַשִּׁיגוּ עַד שְׂהַגִּיעוּ
 בְּאֵמֶת לְתַכְלִית הַיְדִיעָה דְּלֹא גִדַע, לֹא כִמוֹ הִרְבָּה שְׂנַדְמָה לָהֶם שְׂיִוְדְעִים

חכמות ואומרים גם כן 'תכלית הידיעה דלא גדע', ואינם שמים אל לבם שעדין לא התחילו לידע כלל; כי רק החכמים הצדיקים הגדולים הגיעו באמת ל'תכלית הידיעה דלא גדע', וגם הם השיגו בכל פעם התכלית הזו 'דלא גדע' יותר ויותר וכו', כמו שמבאר אצלנו במה שיחות נוראות בזה".

[ליקוטי הלכות ראש חודש ז אות כב]

"עקר התשובה היא על ידי הצדיקים ותלמידיהם וכו' שקבלו דרכי אמת מרובם וכו', כי באמת עקר התשובה היא כשפא האדם אל המקומות שהיה בהם מתחלה, ושב מהם וכו', כמו ששמעתי מפיו הקדוש (ראה ליקוטי תנינא סי' מט), וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (יומא פו:): 'היכי דמי תשובה וכו''. והעקר תלוי במחשבה, כשהאדם מתגבר על המחשבות רעות, ואפלו אם מתגברים עליו המחשבות כמו שמתגברים חס ושלום, אף על פי כן בכל רגע שמתגברים בנגדם וכו' זהו בחינת תשובה וכו', וכמו שכתוב (איוב ז יח) 'לרגעים תבחנונו וכו', ואם יהיה חזק בזה - יוכל לזכות ברבות הימים לתשובה שלמה; ועל כל פנים לית רעותא טבא דאתאביד וכו' כמבאר בדברינו הרבה בזה. ואי אפשר לבאר הכל בכתב, ורק בשביל זה צריכין לנסע ולילך ברגל לצדיקים ותלמידיהם, ולקיים 'עשה לך רב וקנה לך חבר' (אבות א ו), הכל בשביל לקבל עצות אמיתיות הנמשכים ממים עמקים מאד, שעל ידי זה דיקא יש תקנה טובה לאחריתו. ועל כן באמת עקר התקון של כל אחד הוא על ידי מה שמבאר לקמן ש'ה' יתברך גדול מאד ואין יודעין כלל וכו'", וצריכין רק לבטל דעתו נגד הצדיק וכו'".

[ליקוטי הלכות תפילת המנחה ז אות ח]

ה. ואז הבין מוהרנ"ת מדבריו הקדושים גדל הרחמנות של השם יתברך, ופסוף כל סוף יגלה השם יתברך האמת ויטיב

אחריִתנוּ וכו', וְעָנָה וְאָמַר לְפָנַי רַבְּנֵנוּ בְּהִתְעוֹרְרוֹת הַלֵּב: "גֹּאֵט וּוְעֵט פֶּאָרְט אוֹיִסְפִּירִין!" - "אָף עַל פִּי כֵן הָשֵׁם יִתְבָּרֵךְ יִגְמַר כְּרָצוֹנוּ!" ; הַשֵּׁיב לֹא רַבְּנֵנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּלִשׁוֹן תְּמִיחָה: "וּוֹאֵס אִיזוּ 'עָר וּוְעֵט אוֹיִסְפִּירִין? גֹּאֵט פִּירְט תְּמִיד אוֹיִס!" - "מָה הוּא זֶה שְׂאֵתָה אוֹמֵר שֶׁהָשֵׁם יִתְבָּרֵךְ 'יִגְמַר? הֲלֵא הָשֵׁם יִתְבָּרֵךְ גּוֹמֵר תְּמִיד!" :

תְּקִצֵּט

אַחַר כֵּן נִכְנַס רַבְּנֵנוּ הַקְּדוֹשׁ לְעִיר לְאֲדִיז'ין; וְכִשְׁיִצָּא מִשָּׁם לְאוֹמָאן עָנָה וְאָמַר: "אָף עַל פִּי כֵן הָשֵׁם יִתְבָּרֵךְ עוֹזֵר לְיִשְׂרָאֵל תְּמִיד, וְאִין דוֹר יְתוֹם". וְאִזּוּ גִלָּה לְמוֹהֲרַנ"ת אֵת הַהִתְגַּלּוּת וְהַסּוֹד הַנּוֹרָא מִגְּדֻלַּת רַבִּי שְׁמֵעוֹן בֶּר יוֹחָאי הַנְּדָפֵס בְּתַחֲלַת סֵפֶר 'לְקוּטֵי מוֹהֲרַנ"ן'. וְהַתְּרַגְּשׁ מְאֹד מוֹהֲרַנ"ת, עַד שֶׁנִּצְעָנָה וְאָמַר לְרַבְּנֵנוּ: "רַבִּי שְׁמֵעוֹן קָעַר זֵייעָר וּוֹאוֹיִל הַנְּאָה טָאן אִיר הָאֵט אִים אַזוֹי וּוֹאוֹיִל גַּעֲפוֹנְעֵן!" - "רַבִּי שְׁמֵעוֹן יֵשׁ לֹא גַם כֵּן בְּנֻדָּאי הַנְּאָה מְזַה הַחֲדוּשׁ הַנִּפְלָא, אַחֲרֵי שְׁמִצָּאתָם אוֹתוֹ מְרָמֵז בְּכַתוּב בְּרָמֵז נְאֻה כְּזֶה!", וְהַשֵּׁיב רַבְּנֵנוּ: "הֵן"; אַחַר כֵּן" עָנָה רַבְּנֵנוּ וְאָמַר: "רַבִּי שְׁמֵעוֹן אֲלֵיין אִיזוּ 'עִיר וְקִדִּישׁ מִן שְׁמִיָּא נְחִית" - "רַבִּי שְׁמֵעוֹן בְּעִצְמוֹ (כִּי עַד עֵתָה דְּבַר מִן הַבְּחִינָה שֶׁהוּא 'בֵּן יוֹחָאי') הוּא עֲנִין אַחַר, כִּי דַע כִּי הַתְּנָא הַקְּדוֹשׁ רַבִּי שְׁמֵעוֹן הוּא בְּחִינַת 'עִיר וְקִדִּישׁ מִן שְׁמִיָּא נְחִית' (דְּנִיאל ד' י) - רַאשֵׁי תִיבוֹת 'שְׁמֵעוֹן'; וְעַכְשָׁו יֵשׁ 'נִיחַל נִוְבַע מִ'קוֹר

יז. ראה בארוכה ח"י מוהר"ן סימנים קפ"ח ורכ"ט; 'ליקוטי הלכות' סימני בהמה וחיה טהורה ד' אות מ"א, שבועות ב' אות ל"ה, מעקה ושמירת הנפש ד' אות י'.

יח. בכמה מקומות מצאנו שמוהרנ"ת זכה שדייקא על ידו יגלה רבינו עוד תורה, וגם בהמבואר כאן יתכן מאוד שלולא שהיה מוהרנ"ת משבח את רבינו בזה שלרבי שמעון יש בוודאי הנאה וכו', לא היינו זוכין להמשך המאמר, שרבי שמעון בעצמו הוא עיר וקדיש וכו'. [ועיין בליקוטי קמא סימן קכ"ו: "בכל מקום ששיבחו החברייא את רבי שמעון בן יוחאי על שגילה להם סוד נפלא, תמצא שאחר כך אמר להם עוד חידושי תורה"]. (רל"י).

ח' כ'מ"ה' (משלי יח ד) אֲשֶׁר גַּם הָעִיר וְקִדְיֵשׁ וְכוּ'": (נשמע מפי רבי אברהם בן רבי נחמן):

תּוֹרָה

רַבְּנוּ אָמַר: "רַבִּי שְׁמַעוֹן, עַר אִיזוֹ אֵל וְאוֹכְעֵדִיגְעַר" - "רַבִּי שְׁמַעוֹן בֵּר יוֹחָאי הוּא 'עִיר' [כְּלוּמַר 'שְׁעֲנִינּוּ הוּא עֲרוֹת וְהַתְּעוֹרְרוֹת]"; וְכַמְבָּאָר בַּמָּאָמַר "לְכוּ חֲזוּ" שְׂרַבִּי שְׁמַעוֹן הוּא בְּחִינַת "עִיר וְקִדְיֵשׁ מִן שְׂמִיָּא נְיָחִית", "עִיר" דִּיקָא": (רבי לוי יצחק שמעה מרבי אברהם ב"ר נחמן)

תּוֹרָה

וּבְדַרְךָ זוֹ, מִבְּרִסְלָב לְאוּמָאן, זָכָה מוֹהֲרַנ"ת לְשִׁמְעַ מְרַבְּנוּ עוֹד בְּפָה דְּכָרִים נוֹרָאִים:

יט. ראה בחיי מוהר"ן סימן קפ"ט, שמסיים מוהרנ"ת שיחה זו כך: "גם כבר נשמע שאמר על עצמו שהוא נהר המטהר מכל הכתמים"; וראה 'עלים לתרופה' מכתבים מיום ערב שבת קודש ויגש שנת תקפ"ה, יום ה' יחי שנת תר"ד, מכתב י"ב מרבי יצחק בן מוהרנ"ת; ימי מוהרנ"ת חלק א' סימן מ"ח: 'ליקוטי הלכות' בית הכנסת ו' אות כ"ב, בציעת הפת ה' אות י"ז; 'שיחות וסיפורים' סימנים י"ב וי"ז; 'כוכבי אור' חלק 'חכמה ובינה' אות מ"ד ושם בסופו מכת"י הרב מטשעהרין; 'נתיב צדיק' מכתב קכ"ג; 'באבי הנחל' סימן י"ט.

כ. וראה ברש"י דניאל שם ד"ה 'חזה הוית': "עיר וקדיש - והוא מלאך, שהוא ער לעולם וקדוש"; וראה עוד ב'ליקוטי הלכות' נזיקין ג' אות ג': "חזה בחינת ל"ג בעומר שהוא הילולא דרבי שמעון בר יוחאי, שנוהגין בו בארץ ישראל שמחה גדולה, כי רבי שמעון בר יוחאי הוא בבחינת התעוררות השינה, כי מבואר בדברי רבינו ז"ל שרבי שמעון הוא בחינת 'עיר וקדיש מן שמיא נחית' שהוא ראשי תיבות 'שמעון', 'עיר וקדיש' דייקא, בחינת התעוררות השינה, כי 'עיר' הוא היפך השינה, ועל כן הוא גילה ביותר כל רזין דאורייתא וסתרי תורה, כי ליה יחי רשותא וכו', כי סתרי תורה הם בבחינת התעוררות השינה, כי פשטי אורייתא הם בחינת שינה, וסתרי אורייתא הם בחינת התעוררות השינה שנתגלו על ידי רבי שמעון בר יוחאי שהוא עיר וקדיש, 'עיר' דייקא, היפך השינה כנ"ל.

כא. ב'ספר המידות' ערך 'שינה' אות א': 'מי שהוא מקודש ביותר - מרוחק מהשינה ביותר', וראה שם במראה מקומות מהרב מטשעהרין שהביא כסמך לזה את הפסוק "עיר וקדיש" הנ"ל. (רל"י).

❁ תּוֹרָה ❁

אָחֵר כִּי עָבַר רַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ דְּרַף הָעִיר טְעַפְלִיק, וְשֵׁם בָּאוּ לְקַרְאֵתוֹ רַבִּים מִבְּנֵי הָעִיר וּבִפְרֹט אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, וּבִקְשׁוּ מִרַבְּנֵי שְׁלִינְ שָׁם; וְלֹא רָצָה, אִף עַל פִּי שְׁהִתְחִיל הַגָּשָׁם לִירֹד מִדֵּי עָבְרוּ בְּטַעַפְלִיק סְמוּךְ לְעָרָב, אִף עַל פִּי כֵן לֹא רָצָה לָלוֹן שָׁם, וְנִסַּע לְהֵלֵךְ, וְלוֹוֵהוּ תּוֹשְׁבֵי טְעַפְלִיק עַד לְכַפֵּר הַסְּמוּךְ הַנִּקְרָא 'רְסָאשְׁע', וְשֵׁם לֵן רַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּלִיל רַבִּיעֵי אוֹר לְיוֹם ה' אֵיר.

וּבִבְקָר אַחֲרֵי הַתְּפִלָּה הַמְּשִׁיכוֹ בְּדַרְכָּם לְאוֹמָאן, וְכָל עֵת הַנְּסִיעָה מִרְסָאשְׁע לְאוֹמָאן הָיָה נִרְאָה עַל פְּנֵי רַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ כִּי הוּא טָרוּד וּמְאִים. וְדָבָר אֲזוֹ רַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ עִם מוֹהַרְנֵי"ת מְגַדְלֵת הָרֵב הַקְּדוֹשׁ מִבְּאֲרֵיטְשׁוֹב שְׁנִסְתַּלַּק בְּתַחֲלַת הַשָּׁנָה הַהִיא, וְגַם מַעֲנִין הַתּוֹרָה שְׁבִסִּימֵן ס"ז בְּלִקוּטֵי תַנְיִנָא שְׁמַדְבָּרֵת מִהַסְתַּלְקוּת הַצַּדִּיק, שְׁגָלָה אוֹתָהּ רַבְּנֵי בְּשֶׁבֶת בְּרֵאשִׁית בַּשָּׁנָה הַקּוֹדֶמֶת. וְסְמוּךְ לְכַנִּיסָתוֹ לְאוֹמָאן סִפֵּר רַבְּנֵי אֵת הַמַּעֲשֶׂה מִהַבְּעַל שָׁם טוֹב הַמוֹכָא בְּיַי מוֹהַרְנֵי"ת אוֹת ק"ץ^{כב}. וּבְאֹתוֹ יוֹם, ה' בְּאֵיר תַּק"ע, נִכְנַס רַבְּנֵי לְעִיר אוֹמָאן, וְנִתְאַכְסֵן תַּחֲלָה עַד אַחֲרֵי שְׁבוּעוֹת בְּבִיתוֹ שֶׁל נַחְמָן נֶתָן רַפְפוֹרְט:

כב. זה הלשון שם: "שפעם אחת בא הבעל שם טוב ז"ל לאיזה מקום, והיה שם במרה שחורה ועצבות גדול מאוד, והכירו בו שיש לו מרה שחורה, אך מי יפתח פיו לשאול אותו על זה; והיה כך יום וחצי. אחר כך בערב שבת אחר חצות ציווה הבעל שם טוב ז"ל שיבקשו כל האורחים הנמצאים בעיר להביאם אצלו שיאכלו עימו בשבת, ולא היה שם הרבה אורחים, רק מצאו שני אורחים הולכי רגל והביאום אליו. אחר כך שמעו שטען עימהם הבעל שם טוב ז"ל, ואמר רבינו ז"ל שאינו זוכר היטב את המעשה איך היה, אך תמצית העניין היה שבאותו המקום היו שם נשמות משלוש מאות שנים שלא היה להם עלייה, וכשבא הבעל שם טוב ז"ל לשם נתקבצו כולם אליו, כי הם מצפים תמיד על איש כזה שיוכל לתקנם, ומחמת זה היתה לו עצבות, כי היה כבד עליו עניין זה מאוד, והעניין היה כי היה בלתי אפשרי לתקנם כי אם על ידי פטירתו, וזה היה קשה לו מאוד, על כן היה בעצבות; והזמין לו השם יתברך אלו השניים, ועל ידי זה ניצול הבעל שם טוב ז"ל. וכמדומה שלאילו השניים הנ"ל הגיע להם היזק על ידי זה".